

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

L. XIII. 21.

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

30. XI. 1966

SVOBODA CERKVE V KOMUNISTIČNI DRŽAVI

Božidar Fink

Ni še dolgo, odkar je nov dogodek opozoril svetovno javnost na spreminjanje se odnose med Cerkvijo in komunistično državo. Belgrajski protokol je nekatere vznemiril, druge preko mere vzveselil, vsem pa je pokazal, da se vsaj zunanje preoblikujejo uradna razpoloženja, na eni strani bolj na drugi manj, po katerih naj menda zaveje nov duh v medčloveška razmerja. Tako nekateri trdijo, da se svetovno komunistično gibanje in njega pojav v naši domovini demokratizira, počlovečuje; zato optimistično predlagajo, naj se komunistična politična organizacija prostovoljno umakne z vladajočega položaja in sprejme načelo pluralizma. Če to stori, pravijo, bo vse pozabljeno in popravljeno in bo ostvarjena zamisel mirne, plodne koeksistence. Z druge strani se spet vsele, da se Cerkev odmika od konstantinizma in križarstva, da se poduhovlja in rešuje angažiranosti. Vrača se k apostolskemu duhu in to je dela odprto za soočenje z vsem svetom. Pravi kristjan menda sploh ne more biti več nevaren socialističnemu gibanju, zato tudi socializem ne bo več v tako ostrem nasprotju s Cerkvijo.

Med našimi rojaki v zamejstvu pa tudi v zdomstvu take ideje niso tuje. Glasniki koeksistence se vedno pogosteje pojavljajo in ponujajo ugodnosti tega principa za splošno duhovno ali politično akcijo. Pri tem kažejo na uspehe, ki jih mehka linija dosega v Sloveniji, in vabijo, da se preorientiramo tudi mi in tako pomagamo domačemu razvoju. Iznebiti se moramo tistega duha, ki ga je nekdo imenoval „turjaštvo“.

Pojavi teh idej in pobud se med nami sprejemajo preveč aprioristično. Odklanamo in sprejemamo jih po preamajnem idejnem premisleku. Razlogi zvestobe preteklosti ali nujnosti prilagajanja novim časom so preišbki, da bi mogli dovolj močno in zanesljivo naravnati našo voljo pri odločitvah o tako važnih vprašanjih, ki naravnost zadevajo moralno stran našega odnosa do Cerkve in do domovine.

Zato danes poskusimo odpreti moralni vidik vprašanja o mirnem sožitju med Cerkvijo in komunistično državo. Pri tem se bomo oprli na razpravo, ki je izšla v zborniku Bolivarijanske papeške univerze v Kolumbiji. Pripominjam, da ugotovitve ne bodo imele značaja tez, ampak naj se vsa argumentacija in zaključevanja pojmujejo kot prispevek k zdravemu ocenjevanju moralnih odnosov in pravilnemu vrednotenju konkretnih ravnanj.

Gre nam torej za vprašanje, ali more Cerkev živeti v resnični svobodi pod komunističnim režimom in ali je dopustno, da sprejme delno prostost in ostane v miru proti režimu. Pri tem se ne bomo dotaknili vprašanja o diplomatskih odnosih med Svetim sedežem in komunističnimi vladami, katero vprašanje je treba jasno ločevati od vprašanja o odnosih božje ustanove, ki zajema ljudi kot duhovna bitja, in človeške ustanove, ki je namenjena državljanom kot naravnim bitjem.

Dolga desetletja je bilo ravnanje komunističnih vlad v razmerju do krščanstva in vseh drugih verstev jasno in dosledno.

Po marksističnem nauku je vsaka vera mit, ki človeka odtuji samemu sebi in podvrže namišljenemu višjemu bitju. Ta alienacija je sredstvo, ki ga vladajoči razred uporablja za obvladavanje proletariata. Upanje na posmrtno življenje je za delavski razred kot opij, ki učinkuje uspavalno na vse težnje po rešitvi iz težkih razmer, ki so značilnost kapitalistične družbe.

Verski mit je torej lažen in človeku škodljiv. Ni Boga ne posmrtnosti. Edina stvarnost je snov v neprestanem razvoju. Razvoj, napredek je najvišja ideja človeštva, s katero je vsaka religija nezdržljiva.

Zato je ena pglavitnih nalog komunistične države, da uniči v ljudstvu vsak verski čut in verske ideje. V izvajanju te naloge zapira cerkve, odpravlja duhovščino, prepoveduje bogoslužje, izpovedovanje vere in apostolsko delovanje. Če zaradi odpornosti ljudstva ni primerno nastopati s skrajno doslednostjo, pa komunistični režim ovira versko življenje, pospešuje ateizacijo mas, posebno mladine, in celo poskuša versko organizacijo samo načeti z infiltracijo in trganjem od cerkvenega edinstva.

V takem položaju je bilo tudi ravnanje katoličanov lahko določljivo. V od-

MARITAINOVI KOMENTARJI

Član akademije Jean Guittou, ki ga je Janez XXIII kot osebnega prijatelja povabil kot prvega laika že na uvodno zasedanje II. Vatikanskega koncila, je v Toulousu obiskal Jacquesa Maritaina v samostanu malih bratov Ch. de Foucaulda, kjer v molitvi in revščini preživlja leta visoke starosti. Vsebinsko razgovora je Guittou objavil v Figaroju (10. nov. 1966), kjer v uvodu pove: „Hotel sem vedeti, kaj misli prerok sodobnih dogodkov...“ Maritain je končal nov rokopis — kritične pripombe h koncilu.

Kar bo najbolj presenetilo bravece — je Maritain zapisal —, bo preplahl pred raznimi pojavi po koncilu. Maritain meni, da je Cerkev v krizi, ker so se že začele vrivati v ospredje ponaredbe tistega, kar je koncil dejansko sklenil. Satan že postavlja svoje noge pred korake Boga. Verniki tonejo pod valovi skušnjav. Glavni vzrok krize: verniki raje poklekajo pred svetom kot pa pred prvo in končno resnico, ki je bistvo naše vere.

Zato Maritain iz svojega zatišja današnjim pridigarjem priporoča, da naj se v bodoče izogibajo govoriti o treh zadevah: naj ne govore o onem, drugem svetu, ker je to alienacija; naj ne govore o križu kot simbolu, ki ga kot žrtev zahteva današnji napredek; prav tako naj ne govore o svetništvu, ker v takem okviru pomeni umik iz sveta. Guittou pa je dodal, da naj se odpovedo še obsodbam — sicer jih je slišati vedno manj, vendar je strast za obstojanje prisotna v vseh srcih.

Zelo se bodo motili tisti, ki bodo sklepali, da je Maritain s takimi trditvami prešel ne desno ali pa še bolj na levo, kamor so ga postavljali dosedaj. Tudi zavrača sredinstvo, ker meni, da velja samo eno: globina.

Za Maritaina je glavni uspeh koncila: oživitev ljubezni v Cerkvi. Boga hvali, da mu je bilo dano doživeti, kako se je ljubezen okrečila; danes se niti ne zavedamo v celoti, kako je to važno. Delovanje ljubezni pa se bo po njegovi sodbi uveljavljalo, ker odselej ne bodo človeške zadeve nosile vse, kar je božje, ampak so se božje ponudile braniti človeka in njegovo dostojanstvo.

Guittou dodaja, da so se sprejembe v Cerkvi izvedle prenašlo in je zato pred nami še mnogo težav. Pastirji so že daleč naprej, ovce pa so ostale zadaj. Kaj je vzrok te nesreče: bistvo zmede je v prividih tistih, ki mislijo, da bomo korakali naprej brez križa in trpljenja. Ali se v spovednicah ne dogaja, da se verniki izpovedujejo grehov tega sveta, lastnih pa ne povedo ali ne znajo, kajti treba bo korakati v smeri zgodovine. Res je: je dejansko najtežje in sicer zaradi hinavščine, lenobe in bega pred napori.

Na koncu iz Maritainovih misli povzema: „Najbolj se bojim zmanjšanja, padca vere. Toda Cerkev se ohranja samo z vero. Brez vere

je dobrodelnost navadno človeško bratstvo. Kaj bi mogli biti zakramenti brez vere? Navadni magični simboli. Kaj bi bila molitve brez vere? Prazne besede. Kaj bi bila liturgija brez vere? Teater. Kaj bi bila spoved brez vere? Psihoanaliza. In evangelij? Vsega spoštovanja vredna mitologija. In kaj bi bil ekumenizem? Pobožna komedija, kajti ni možno zedinjenje brez skupne vere.

„In v tem mesecu novembru bi brez vere smrt bila smrt.“

Toda Maritain ni pesimist. Saj se zaveda, da bo Cerkev v agoniji do konca sveta, mi pa med tem ne smemo spat. Maritain je zelo buden in nas vabi k razmišljanju.

DEDIJEROVA NALOGA V LJUBLJANI

Doktor Vladimir Dediđer je član značnega „sodišča“, ki ga je ustanovil v Londonu Bertrand Russell in ima značaj „mednarodnosti“, dasi je zasebno. Kakšen mora biti sloves tega zbora, se vidi iz tega, da mu je francoska vlada prepovedala zasedati na francoskem teritoriju. Russell je „sodišče“ sestavil za razpravljanje o „vojnih hudodelstvih“, tokrat posebej o ameriških v Vietnamu, ne bodo pa razpravljali o zločinih komunističnih gverilcev. Dediđer živi sedaj v Ljubljani, kjer piše zgodovino t.i. narodno - osvobodilne vojne in poleg tega še Zgodovino slovenskih prepovedov v letih 1912 - 1914. Zanimivo je, kako „Nasi razgledi“ (15. sept. 1966) ob intervjuju s tem Russellevim sodnikom pišejo o njem. Ko ga sicer imenujejo „jugoslovanskega zgodovinarja in publicista“, opišejo njegovo narodnost: „Po očetu je Hercegovce in po materi Bosanec.“ Znano pa je, da je bil oče Vladimirja Dediđerja, dr. Jevto, eden najbolj vidnih bojnikov, posebej na polju geografije in etnografije, za srbstvo Bosne in Hercegovine. V protest zoper aneksijo leta 1908 je zapustil svojo službo pri Deželnem muzeju v Sarajevu in odšel v Belgrad, kjer je istega leta postal profesor na pravoslavnem bogoslovju. Teško bi bilo verjeti, da bi sin, ki je sicer znanstveni svetnik pri Srbski akademiji znanosti in umetnosti, prešel na Kallayevo narodnost. Več znamenj kaže, da partija herceg - bosanstvo vedno bolj kot posebno narodno individualnost privzdiguje, saj je bila letos celo ustanovljena akademija znanosti in umetnosti za Bosno in Hercegovino. Toda to bosanstvo je le prikrivanje srbsko-hrvaškega spora za Bosno in Hercegovino in pametno rešitev tega spora samo skrajno otežuje. Nam Slovencem pa „bosanstvo“ more samo pomeniti degradacijo pojma „narodnosti“ v Jugoslaviji na neko pokrajinsko pripadnost pod višjim pojmom „jugoslovanstva“. Pojem političnega naroda ima v sebi mnogo dinamike, ki belgrajske neouнитарiste plaši. Kaj pa, če „Bosanec - Hercegovinec“ Vladimir Dediđer opravlja v Ljubljani, posebno v znanstvenem svetu, iste posle, ki jih je pod prvo Jugoslavijo imel za nalogo profesor srbske zgodovine na Ljubljanski univerzi, Srb doktor Nikola Radojčić, samo da gre tokrat pri Dediđeru v novem primeru srbske znanstvene kontrole za še bolj za-krinkan maneuver velesrbstva?

prtem preganjanju je Cerkev odgovarjala z odkritim odporom: nauk komunizma in nauk krščanstva sta nespravljiva, zato je tudi odnos Cerkve do komunističnega režima borben, saj gre Cerkvi za obstoj na določenem področju, na katerem ji grozi uničenje. V tej zavesti so se katoličani postavili odločno proti nastopu komunizma in so pri tem sprejemali tudi mučeništvo. Pod komunistično vlado pa so ohranili junaštvo v podtalnem delu, ki je bilo v mnogočem podobno življenju prvih kristjanov.

V zadnjem času pa nekateri komunistični režimi spreminjajo svoj odnos do vere in verskih skupnosti. Verska nestrpnost se v nekaterih komunističnih državah umika postopoma toleranci, ki postaja vedno bolj dobrohotna, ali vsaj indiferentna. Napadalna koeksistenca se umika mirni koeksistenci. Tak položaj najdejo mednarodni opazovalci posebno na Poljskem in v Jugoslaviji, deloma tudi v sami Sovjetski zvezi. Vlade teh držav se še vedno trdno priznavajo k marksizmu-leninizmu, ki je zanje še vedno edini uradno sprejeti nauk. Vendar dajejo verstvom nekaj več prostosti in ravnajo z verskimi skupnostmi v nekaterih pogledih skoraj korektno. Tako ima ponekod katoliška Cerkev rahlo svobodo, čeprav ji uradna propaganda moti širjenje in utrjevanje nauka in ji vladni ukrepi preprečujejo razmah polnega apostolskega delovanja.

Spričo tega spremenjenega ravnanja komunističnih državnih oblasti ima Cerkev pred seboj dve poti: priti iz podzemlja in živeti v komunističnem redu, kot določa neki molče sprejeti ali dogovorjeni „modus vivendi“, ali pa odkloniti vsak „modus vivendi“ in ostati v podtalnem duhovnem odporu.

To taktično vprašanje se danes postavlja vesti mnogih katoličanov. Je vprašanje vesti, ker odločitev odvisi od moralnega vprašanja, ali je katoličanom sploh dopustno sprejeti „modus vivendi“ s komunističnim režimom.

To vprašanje ima poleg temeljne važnosti kot vprašanje o dobrem in zlem tudi svojo praktično pomembnost. Mislimo namreč na veliko važnost odgovora na to vprašanje v zvezi s penetracijo ideološkega imperializma v deželah, ki še niso komunistične. Jasen in odločen odpor proti komunizmu, ki temelji v zavesti, kaj bo s Cerkvijo in s človeško osebnostjo, če nastopi komunistični režim, je med psihološkimi faktorji najmočnejša ovira, da komunizem ne zavladna nad vsem svetom.

Naj bodo taktični nagibi za spremenjen odnos nekaterih komunističnih režimov do vere in Cerkve taki ali taki, vendar je dejstvo, da jim njihova verska strpnost, ki jo tudi na široko proglašajo, že prinaša velike koristi. Ob tej strpnosti se delijo mnenja o pogledu na nauk in pojav komunizma in o nastopanju katoličanov. S tem pa se slabi odpornost. Med nasprotniki komunističnega nauka in nastopa se pojavlja negotovost, razdvojenost in celo polemika. Mnogi še vedno trdno vztrajajo pri tem, da je komunizem treba zavračati z vsemi silami; drugi pa že mislijo, da bi bilo primerneje, sprejeti položaj, kot je npr. na Poljskem, da se s tem vnaprej odvrnejo dogodki, ki so jih doživele druge dežele, ko je komunizem s silo prišel na oblast.

Nekatere tudi strah pred atomskim uničenjem navaja k mnenju, da bi bilo prav sprejeti rahlo komunističen režim. Kot zvesti člani Cerkve bi bili sicer pripravljeni tvegati tudi atomske strahote, če bi bilo treba braniti Cerkev pred odkritim preganjanjem, ki bi jo hotelo dokončno uničiti. Ker pa te nevarnosti ni, saj so komunistični režimi postali do Cerkve dokaj strpni, je treba odvrniti nevarnost atomske vojne in postaviti nekak svetovni „modus vivendi“ med Cerkvijo in komunizmom, ki bi bil sicer zlo, vendar manjše zlo.

Med obema stališčema pa je velika večina neodločenih, ki se ne znajo usmeriti in so psihološko razoroženi za odpor.

Če je pojav slabljenja viden med ljudmi, ki so trdno nasprotni marksističnemu nauku, je pa še bolj opazen med tako imenovanimi levimi katoličani, ki seveda niso materialisti ali ateisti, a soglašajo z gospodarskim in socialnim naukom komunizma.

Iz tega izhaja, da je nujno treba preučevati moralne probleme dejanskega stanja saj od njegovih rešitev v veliki meri zavisi bodočnost sveta.

Nekaterim se bo morda zdelo dvomljivo ali celo gotovo nekoristno vsako razmišljanje o tem, ali je treba odnose med katoličani in komunisti sploh na kakšen način ocenjevati in morda urejati. Taki se hočejo naravnost izogniti težkemu problemu in jih lahko pri tem vodijo razlogi, ki temelje sicer na pravih dejstvih, a iz njih nepravilno ali neprepričljivo zaključujejo.

Tako npr. pravijo, da je verska strpnost komunističnih režimov samo manever in zato ni mogoče resno upoštevati možnost iskrenega mirnega sožitja. Vendar je treba domnevati, in k temu nas nagibajo dejstva, ki jih povsod opažamo, da komunistični režimi popuščajo v svojem pritisku tudi zaradi notranjih težav vseh vrst, ki jih naravnost silijo k manevriranju. Čeprav je žal le malo verjetno, da bi mogli utemeljeno upati v iskreno spreobrnjanje, pa vendar lahko vsaj pričakujemo, da bo stanje olajšanja daljše in trajnejše. To pa odpira silam duha nove perspektive.

Dalje je res, da dogovori z ljudmi, ki ne priznavajo moralnih principov, nimajo trdne veljave. Zato ni nikjer poročstva, da bodo komunisti, ki danes do določene mere tolerirajo versko udejstvovanje, svoje obljube izpolnjevali, če jim bodo razmere svetovale, da stališče spremenijo, in spet začnejo s preganjanjem. To utemeljevanje je brez dvoma prepričljivo. Vendar moremo spet pričakovati, da bodo razmere, zaradi katerih so komunisti v svoji verski politiki popustili, trajale še dolgo in se bodo morda celo utrdile. Zato bodo komunistični režimi morda trajno morali izpopolnjevati dogovore iz lastnega interesa.

Ti in še drugi razlogi, ki se navajajo proti temu, da bi bilo razmerje katoličanov do komunističnega režima treba jasno načelno opredeliti, torej niso zadostni. O problemu koeksistence je treba govoriti tako, da iz obravnavanja nastajajo zaključki, ki morajo po svoji notranji moči vsakogar prepričati.

Če pridemo sedaj k samemu vprašanju, ki smo si ga postavili, nam je treba najprej opozoriti na nevarnost simplifikiranja. To se namreč v tem vprašanju

prerado dogaja. Nepravilno bi bilo vprašanje formulirano na tale način: Ali sme Cerkev pod komunističnim režimom, ki ne prepoveduje bogoslužja in krščanskega nauka, ampak to celo izrečno dopušča, sprejeti to prostost, da more vsaj deliti zakramente in oznanjati božjo besedo? Odgovor na tako vprašanje je seveda nujno pritriljen. Cerkev ne samo sme, ampak celo mora ostajati v takem sožitju, saj se nikdar ne sme odreči svojemu poslanstvu.

Vendar se vprašanje ne postavlja tako preprosto. Ne gre samo za to, da Cerkev sme oznanjati nekaj svojega nauka, ampak ali sme učiti vse, kar sestavlja krščanski nauk o verskih resnicah in o življenju človeka. To je pa pod komunističnim režimom dokončno nemogoče. Če bi bila Cerkvi dana taka prostost, potem bi smela učiti tudi nauk papežev o morali, o pravu in državi, o družini in o zasebni lastnini. Tega pa komunistični režim ne more dovoliti, ker bi bilo to zanj samomor. Kakšno je glede tega dejansko stanje npr. v naši domovini, zdaj ne bomo ugotavljali. Menim, da smemo brez strahu domnevati, da je Cerkev v učenju vsaj nekaterih točk svojega nauka dejansko okrnjena.

Če je to res, potem moramo gornje vprašanje postaviti tako, da upoštevamo različne možnosti, s kakšnimi pogoji dovoljujejo komunisti Cerkvi njeno delovanje. Ko pregledamo te pogoje, potem se moramo vprašati, ali smejo katoličani v vesti sprejeti take omejitve, da si vsaj začasno zagotove nekaj zakonite svobode. In z drugimi besedami: Ali se sme Cerkev odreči svobodi v nekaterih stvareh, da jo mora ohraniti v drugih? To pa je jedro našega vprašanja.

Prva možnost bi bila sledeča: Komunistična oblast dopušča Cerkvi, da uči ves svoj nauk, pod pogojem, da neposredno ne zavrača materializma ne drugih zmot marksiistične filozofije.

Ta pogoj je nesprijemljiv. Učeniško poslanstvo Cerkve ni samo v označevanju resnice, ampak tudi v obsojanju zmote. Učenje resnice ni učinkovito, če se ne zavrnejo tudi možni ugovori. V božičnem nagovoru l. 1947 pravi Pij XII.: „Cerkev, ki je vedno polna ljubezni in dobrote do tistih, ki se motijo, a je zvesta besedi svojega božjega Ustanovitelja, ki je rekel: Kdor ni z menoj, je proti meni — ne more opustiti svoje dolžnosti, da obsoja zmoto in trga krinko sejavcem laži.“ Pij XI. pa je v okrožnici Mit Brenneru Sorge napisal: „Prva dolžnost ljubezni, ki jo ima duhovnik do svojega okolja in ki je tudi najbolj očitna, je dolžnost, služiti resnici, vsej resnici, in razkrinkovati in zavračati zmoto, naj se ta predstavlja v kakršni koli obliki, krinki ali preobleki.“ Trditev, da pri učenju resnice ni potrebno zavračati zmote, je toliko, kot odklanjati apologetiko, ki je temeljne važnosti za krščansko formacijo. To je posebno važno naglašati, ker ljudje navadno sprejemajo kot nekaj normalnega red in okoliščine, v katerih so se rodili in žive. Zato lahko rečemo, da vladajoči režim globoko vpliva na duhovno formacijo prebivavstva. Vsak politični, ekonomski in socialni red ima določene metafizične in moralne osnove, ki se odražajo v institucijah, zakonodaji, kulturi in običajih, kolikor sestavljajo konkretni javni red. Že po svojem obstoju in po svoji oblasti, pa tudi po velikem vplivu, ki ga ima ambient in običaji, režim nekako primora ljudstvo, da sprejme kot dobro, naravno in izven debate obstoječo kulturo in javni red, ki izhajata iz uveljavljenih metafizičnih in moralnih počel. Splošen duh ljudstva se potem prepoji po teh počelih, ki jih velika večina sicer zavestno ne prepoznava, a se zakoreninijo v podzavest z veliko močjo. Javni red torej globoko vpliva na duševnost poedincev in vsakega ljudstva. V komunistični državi, ki ima uradno določeno filozofijo, se pa ta vpliv na mase izvaja metodično in nepopustljivo. V vsej zgodovini ne najdemo drugega primera, ki bi bil tako značilen po široki zaobseženosti svojega nauka, po tako preišljenih in učinkovitih metodah in po taki brutalnosti v svojem nastopu, kot se kaže komunističen pojav v deželah, kjer je prišel na oblast.

V taki protikrščanski državni ureditvi ni mogoče preprečevati škodljivega vpliva brez opozarjanja na zlo, ki ga ta ureditev vsebuje. Zato Cerkev ne more sprejeti svoje apologetične dolžnosti.

Druga možnost, kako bi komunistični režim omejil svobodo Cerkvi, da bi ji zato drugje zagotovil prostost, je ta, da ji prepove učiti njen nauk o zasebni lastnini in o družini. Tudi ta pogoj je za Cerkev nesprijemljiv.

Predvsem ni videti, kakšen praktičen pomen naj bi imelo ideološko premirje med kristjani in komunisti samo v dveh točkah, ko bi se v vseh ostalih ideološka borba nadaljevala. Komunističen nauk je materialističen, relativističen, radikalno nasproten krščanskemu pojmu osebnega Boga, ki je postavil za vse ljudi nespremenljiva načela moralnega reda. Komunistična kultura je negacija morale in prava. Zato si krščanstvo in komunizem nasprotujeta v vseh vprašanih morale in v temelju pravega reda. Cerkev v komunistični državi torej ne bi smela učiti nobene točke svojega nauka, če bi komunisti dosledno ostajali v svojem doktrinarnem stališču.

Vendar, kaj bi bilo odgovoriti, če bi Cerkvi bila postavljena omenjena zahteva. Zdi se, da ni potrebno ustavljati se ob točki o družini. Ne mora biti namreč dvoma, da je nauk Cerkve o zakonski zvezi tako jasen in nepopustljiv, da se mu ne more odreči.

Ni na morda vsakomur na prvi pogled to razvidno pri vprašanju o zasebni lastnini. Mogel bi kdo reči, da je Cerkev najprej poklicana, da oznanja Boga in uči ljubezen do Njega, potem šele, da vodi ljudi v njihovem zemeljskem življenju. Ljudje pa se lahko posvečujejo, čeprav niso poučeni o načelu zasebne lastnine. Zato bi Cerkev to omejitev kot manjše zlo smela sprejeti.

Najprej je proti takemu gledanju treba postaviti načelno ugotovitev. Nauk Cerkve je nerazdružen sklop resnic in zapovedi. Zato je Cerkev svobodna, če sme učiti vse točke svojega nauka. Če pa ji je onemogočeno učiti samo eno resnico ali oznanjati samo eno zapoved, se mora čutiti stiskana in preganjana. Če Cerkvi ni priznana popolna svoboda, mora zaradi svoje borbene narave v boj z zatiravcem. Cerkev ne more sprejeti polovičnega molka v svojem učeniškem poslanstvu, zato ne more sprejeti polovičnega molka v svojem učeniškem poslanstvu, zato da dobi polovično svobodo. To bi bilo izdajstvo nad svojim poslanstvom.

(Dalje prihodnjič)

Sodelujejo: Vinko Bumen, Alfonso Čuk, Dante - Tine Debeljak, France Dolinar, Ruda Jurčec, Vladimir Kos, France Papež, Branko Rozman, Franc Sodja, Milena Šoukal, Majda Volovšek.

Cena: Argentina 300 pesov; ZDA, Avstralija, Anglija 2 dol.; Italija 900 Lit; Francija 9 NF; Nemčija 7 DMK, Avstrija 40 šilingov.

ENOSTRANSKI PROTEST

Lojze Ude se v „Naših razgledih“ (10. sept. 1966) ob sešitku „Für den Religionsunterricht in der Muttersprache“ (izdal ga je Narodni svet koroških Slovencev), pritožuje: „Glasovi iz Ljubljane, kulturnega središča (torej samo kulturnega?) niso omenjeni, čeprav so bili v tem sporu prav tu (rev. Nova pot, verski list Družina, dokler mu je cerkveno predstojništvo dovoljevalo o tem pisati), napisani najbolj temeljiti članki. Omenjena ni niti zadeva intervencije slovenskih škofov pri celovškem škofu dr. Köstnerju na II. vatikanskem koncilu. Razlogi? Ali je bila intervencija takega značaja, da o njej ni bilo niti vredno govoriti?“ — Kaj, ko bi „Naši razgledi“ v eni prihodnjih številkih prinesli, kdaj je belgrajska jugoslovanska vlada intervenirala za ohranitev Tischlerjevega zakona o šolstvu na Južnem Koroškem. Avstrijska vlada ima glede pouka v šolah neke mednarodne obveznosti in dolžnost belgrajske vlade je, da jo glede Slovencev opozori nanje.

HRVATJE O „PROTOKOLU“

— „Naša nada“, glasilo Hrvatske katoličke zajednice v USA, je 21. septembra spričo vrenja, ki se širi med hrvatskimi zdomci, prinesla izjavo uredništva: „Osobno se ustežemo vsakog komentara u pogledu „Protokola“ između Sv. Stolice i Jugoslavije. Ako radi „Protokola“ hrvatski sveštenici u iseljeništvu moraju se odreći svog hrvatstva, onda — razumije se —, ako se to bude dogajalo, da će hrvatski iseljenici poduzeti potrebne korake... Ne prenačimo se ni u čemu! Neka nam je na sreću i kao katolicima i kao Hrvatima dobro sv. Cerkev, Hrvatske i Hrvatskog naroda! Ako ta dobra budu tražila od nas muževni stav i žrtve radi potpisanog „Protokola“ između Sv. Stolice i Jugoslavije — dat ćemo ih. Toliko u vednost svim onima, koji su nam pisali, da u „Našoj Nadi“ osudimo „Protokol“.

— Na klasični gimnaziji v nekdanji Tomanovi ulici obstajajo posebne vzporednice za učence s srbsko-hrvaškim učnim jezikom — otroke prisiljenec z juga (vendar so razredi realne smeri). Toda takih slovenskih paralel ni na gimnazijah ne v Zagrebu in tudi ne v Belgradu, čeprav je v obeh središčih dokaj številna slovenska manjšina.

MECENSKI DAR ZA SKA: N. N., Buenos Aires, 10.000 pesov (deset mesečnih obrokov).

Za SKLAD GLASA so darovali: g. Avgust Jeločnik, Ramos Mejia, 200 pesov; ga. Frančiška Reja, Morón, 200 pesov; g. N. N., Castelar, 100 pesov; g. Lojze Erjavac, Ramos Mejia, 200 pesov; g. Jože Omahna, Berazategui, 200 pesov; g. dr. Franc Puc, ZD, 6 dolarjev.

Vsem se najlepše zahvaljujemo.

ŠTIRINAJSTI KULTURNI VEČER

SVOBODA CERKVE V KOMUNISTIČNI DRŽAVI

Filozofski odsek je zaključil letošnjo sezono kulturnih večerov SKA in kakor je za uvod štirinajstega večera poudaril njega vodja, dr. Vinko Brumen, je bil letos filozofski odsek najbolj plodovit, saj je nudil kar šest večerov, torej skoraj polovico. Lepo je pozdravil navzoče, ki jih ob začetku res ni bilo mnogo (toliko še drugih prireditev ob istem času, vendar pa se je potem nabralo ljudi, da jih je bilo nad normalno) in podal besedo predavatelju Božidarju Finku, ki je predaval o temi: Svoboda Cerkev v komunističnem svetu. (Predavanje smo začeli objavljati na drugem mestu).

Ob koncu je bil predavatelj deležen iskrenega odobravanja, debata pa se ni mogla razgibati zaradi obsežnosti snovi in bo odnos do vsebine sedaj lažji ob ponatisu.

Vodja večera se je ponovno zahvalil vsem za udeležbo, še posebej, da so zvesto vztrajali skozi vseh štirinajst prireditev, letos nekaj več kot pa prejšnja leta.

odmevi

SVOBODNA SLOVENIJA je 10. nov. objavila kritiko Mauserjevega dela *Ljudje pod bičem*, III. del, kakor ga je napisal — jkc. Med drugim piše: „... V tem tretjem delu trilogije smo pričali, kako se v obupnem kriku davljena srca prej zvestih pristašev začno upirati vsemu zlaganemu, gnusnemu, praznemu, v kar jih je pahnila slepa vera v poslikane papirnate ideale... Tako vodi Mauser svoje izbrane ljudi pod bolečino biča skozi to novo stvarnost, jih pusti trpeti, padati, se dvigati in končno najti vsakemu zasluženost plačila... Mauser je analitik človeške duše, izredno močan v besedi, ki mu poje sočno in krepko, kljub dvajsetletnemu življenju v tujem svetu. Veličastni so opisi ječe na sodnji, življenje jetnic v taborišču v Teharju in v Kočevju, ljubezni med Zalarjem in Silvo; presunljive so slike Natašinega razpadanja in umiranja... Resnično smo veseli Mauserjeve trilogije, tega našega velikega zdomskega teksta, ki pošilja naše misli tja v oni svet, mračen in reven. Ob njem šele znova občutimo veličastno vsebino svobode in prostega poleta duha... Želel bi, da bi Mauser ne pustil nove Zalarjeve družine utoniti v širokem in svobodnem svetu...“

AMERIŠKA DOMOVINA je že 10. oktobra objavila izredno toplo napisano kritično poročilo o III. delu trilogije *Ljudje pod bičem*. Avtor prof. J. S. naniza po uvodu množico podatkov o tem, kako je Mauserjevo delo nastajalo, saj je bil ves čas pisatelj zelo blizu in je tudi prvi prebral rokopis, prvi v letu 1949. Kdor bo kdaj pisal zgodovino slovenskega slovstva v zdomstvu, mu bo vse izredno dobro služilo. V nadaljevanje pa J. S. dodaja: „Vse to pa je bilo napisano zaradi bravcev v domovini, ki iščejo, kakor je prišlo od mnogih strani poročilo, v posameznih osebah trilogije

MEDDOBJU: ob koncu devetega in začetku desetega letnika

Kolektivi so naša prometna sredstva. Niso velika, niso majhna, nikomur nočejo biti nadležna in tudi v največji zmedbi se počasi prebijajo naprej, ko so milostna z nami na poti v svet, na povratku domov.

Že ob vstopu me zajame občutje posvečene pobožnosti, mistične vdanosti. Vozilo se je dejansko spremenilo v kapelico in ko sedem ob potnika — brata ob meni — mi je, kakor da sem se potopil v molitev — ne njegovo in šofer ni svečenik, ki bi molil naprej. Včasih odpre radio ali tranzistor in če ni preglasen ali za pravo glasbo, umetnost brez posluha, zdrknemo vsi za melodijami lepote in dobrote med valove ljubezni polnega sveta — plavamo, ker noge niso na trdni zemlji... Kadar se mora vozilo ustaviti, nas vse pretrese; nekateri se ustrašijo, toda hvalim Boga, da se noben kolektiv z menoj doslej še ni kam zaletel. No, nesreče sebi sicer ne želimo, če bi pa zaradi sunka ali padca moral kdaj kje kaj trpeti, mi ne bi bilo hudo, če bi videl, da se otroku, stari mamici ali invalidu za menoj ni prav nič zgodilo. Res smo vsi v kapelici in se vozimo, ker zaupamo šoferju in smo si med seboj bolj obzirni in uslužni kot pa bi to včasih dopuščale težave vremena, ko se rode temne misli in je ves svet bolj črn kot sij naših oči.

Rad imam kolektiv še zato, ker me vsak večer na poseben način pripelje pred hišico na robu mesta — naprej ne more, ker ceste v pampo ni. Nekako v prvi tretjini poti se me kolektiv usmili, in ker pri nas doma kljub sedmim otrokom nisimo imeli zibelke, me začne zibati, guncati — dobro vem, da šofer že ve, kaj in kako (na naši progi me že vsi poznajo in me kličejo "escritor" - "pisatelj" — naj bo, vendar po krivici), in ko se pripeljemo mimo cerkve Marije Kraljice v Slovenski vasi, me bo šofer prebudil s počasnejšim tempom, vozilo bo speljal kot po preprogi, in če je mlad, mi bo zaklical: "Ola, jefe, terminó la lucha...", če pa bo starejši, bo zašušljajal: "Senjor, ya está en su casa..."

Kolektivu sem hvaležen — moram priznati, da kratkih dvajset ali trideset minut spanja zaleže za cele ure... Najraje bi si kupil majhen kolektiv in si ga postavil v spalnico namesto postelje, ki me prebuja sredi noči — in si potem lajšam očitke vesti in še marsikaj z edino tolažbo:

„Hvala Bogu, da so kolektivi na svetu...“

Vedno pa ni tako. Zgodi se, da me na večer zvabi kam Bergmanov ali Fellinijev film, še bolj: nikdar ne zamudim nobenega Walt Disneya. Pozna polnočna ura ima svojo moč in navadno moram celo na prave, velike in moderne avtobuse — neznan obraz in navadno nepoznan šofer. Vse je v redu, če je šofer po nekaterih zunanjih in notranjih potezah blizu angelski naravi — hudo, zelo hudo pa je, če je za volanom mrk, v cesto dogmatično zagrizen poveljnik, ki plava z nami po avenijah in križiščih, kakor da bi avtobus bil Noetova barka.

Včeraj se mi je zopet zgodilo. Tokrat nisem bil v kinu, gledališču ali na koncertu — da, prijatelj se je spomnil, da človek ne živi samo od samote, in v svetli, veliki restavraciji so me zalile vse dobrote jedilnega lista — seveda nisem vsega naročil, vendar sem že iz unionske restavracije v Ljubljani navajen občudovati jedilne liste — tam je bil velik kot kako škofovsko pastirsko pismo in me je opajalo spoznanje: joj, kolikšna fantazija — in vse služi samo enemu: vsaj za nekaj ur se osrečiti s tem, kar bo priplavalo — recimo tako, kakor so samo dobrote plavale na mize bogov na grškem Olimpu.

Joj, kako bo, sem si dejal, ko sem padel na sedalo v avtobusu... Veliki avtobusi so res kakor Noetove ladje. Fotelj pod mano me bo še bolj zibal in skrušeno sem se ozrl v zrcalo nad šoferjem. Pogosto me je že vozil in malo poznal, ker me je odložil tam, kjer sem moral ujeti svoj kolektiv. Že po prvih sunkih sem videl, da bo z menoj bolj po navadno. Saj tudi moje stanje ni bilo navadno in vem, da sem že po prvem bloku zatislil oči.

Zelo sladko sem moral spati, ker sem se zavedel, ko je mladi šofer res nadvse obzirno ustavil in me prebudil ravno v trenutku, ko so se mi oči zagledale v neizmernost pampe. Bil sem sam — in šofer je vedel, kako je z menoj. Če bi se res takoj vrnil, ne bi ujel zveze — in kaj bo v stiski, ko se „bojim vsega, vsega...“

„Vidite, joven, sedaj ne morete nikamor. Vozilo mora ostati tu do štirih zjutraj... Veste, lezite tam zadaj, saj je kakor divan — zaklenil vas bom, sam pa pojdem tja do ogla — vidite, tam me že čaka moja mala... Res bo prav, da ostanete, prednočnim so mojemu kolegu vozilo polili z nafto in zažgali — veste pobje novega vala... Če boste malo budni, si ne bodo upali...“, in je šel, me lepo zaklenil in hitel k svoji mali, kakor da res plava. Mene pa je kar zazebló.

„Kaj, zažgali, — joj, spet avtodafe, toda sedaj nič iz fantazije...“ Videl sem se že, da gorim kot budistični menih v Vietnamu, ko se polivajo z nafto.

Začel sem kombinirati na vse strani — prijatelj Javornik mi je že pred trideset leti priznal, da sem hiperkombinatoren kombinatorik — in nazadnje sklenil, da ne bom šel na divan. Vojak mora umreti na bojišču, zato sem sedel za volan. Res, zares: neizmerno lepo je biti za volanom, pa četudi se na gumbe pred seboj nič ne spoznaš. Želel sem samo eno: ne smem zaspati, ne smem. Videl sem, da je imel šofer velik radijski aparat vključen med celo vojsko gumbov, le vedel nisem, kam naj pritisnem — Če bi napačno, bi se mogel zapoditi v polja in goščave pampe, povozil bi šoferja in njegovo zvesto malo — in sam bi mogoče res končal v grapi, za vso večnost vsemu svetu neznan.

Pampa človeku ni sovražna, celo v temi se iz njenega dna vedno sveti. Kakor da bi hotel posnemati, se je še meni zasvetilo in v meni je zapelo:

„Poglej še kam drugam... kar poglej, saj ne gre življenje samo po enem tiru...“, in kakor da bi izrekel čarobni rek, sem pod aparaturo odkril tranzistor,

Nisem bil več sam: kakor za nagrado se je oglasila plošča iz Mary Poppins — iz svetle globine pampe so priplavali — joj, koliko otrok ima naša dežela, in ko so zalili vse na okoli, se je med evkaliptusom na desni in borom na levi dvignila slika westminstrske katedrale in za njo Dower — od tam so prišli — že vedo, da im imam najrajši — prihiteli so kakor se baletu spodobi: londonski dimnikarji v elegantni črnini, na glavi visoki svileni cilindri in čez ramo lestva s črnim, velikim omelom, zaplesali so kar na odru pred menoj; šlo je še in še, prihitel je racman Donald in za njim mucek Pussy, vdrla sta mi ob noge in se hotela na mile viže stepsti, češ, kdo bo prvi v mojem naročju.

Pampa je plesala, pela, prihajala in se umikala, tranzistor je zvenel veseleje in veselje — ko smo nekam plavali, sem skozi ozke zenice še videl šoferjevo malo, kako mi je mahala — želela mi je vso srečo na pot — vem, da se take želje lepim dekletom stotero poplačajo.

... vsega sem se bal in se je zgodilo, da sem se iz toplote prebudil, ko je potoklo na vrata in je neusmiljeni ključ vse prijatelje iz pampske noči pregnal v žar jutra in je na odru pampe žarelo, žarelo...

„No ja, dragi joven, ko ste zaspali, bi morali ugasniti tranzistor — tako je baterija pogorela...“

Kaj sem hotel: zbral sem v žepih, kolikor sem imel, in ponudil za novo baterijo. „Ne, joven — tega pa ne — saj bi se moglo zgoditi še huje, če bi kdo prišel, videl, kako lepo spite med muziciranjem, in vozilo zažgal... Vse je v redu, o pesih pa niti govora. Samo to vam obljubim, da vas bom prihodnjič izločil tam, kjer morate na drugo vozilo, ali ne?“ se mi je zasmel.

Kako je lepo, če se zgodi, da nam ne zameri ali nas ne bije tisti, ki smo mu mogoče povzročili škodo, nerodnost, nevshečnost. Če bi bilo drugod enako število veselih šoferjev in zvestih, pridnih deklet...

Svet bi bil dolgočasen, če bi bilo vse po enem kopitu... Čim več pisanosti in čim več različnih misli, tembolj bomo bogati.

Neko noč pa nisem bil nič bogat. Zadnji ficek sem zapravil pri gostilničarju, primorskem Slovincu, kamor zahajam, ker uživam ob melodiji primorskih vokalov. Seveda ni dostojno, če se z gostilničarjem samo pogovarjamo, pri tem pa pozabimo, da ne živi samo od besede, ampak tudi od kruha. Dasi sem s krajcarji vedno nekako navzkriž, sem zadnji pesi izdal za mojo srčno slabost: flan s kremo. Ko sva se poslovila, sva bila oba zadovoljna — moj žep je imel še toliko krajcarjev, kolikor je bilo treba do tja, kjer bi stopil z vozila in odšel nekaj blokov domov. Obračal sem, avtobus pa po svoje — in tokrat sem se znašel v še hujši stiski, ker me je šofer odsvolil nekaj blokov pred tistim, kar je bilo na pampi in onstran. Mogoče je že vedel, da sem predaleč... Kar sem videl okoli sebe, je bilo res za srh po hrbtnici in še globlje... Okoli mene je bil okraj, kjer so pred dvema dnevoma popolno našli dekle s prerezanim trebuhom... nikjer nikogar, nikogar, in če bi prišel policaj, bi se ga moral enako zbiti, ker tod tolovaji, roparji, morivci hodijo ponoči v ukradeni policijski uniformi, povrh pa se še neredko zgodi, da se policaj ponoči prelevi v enako skrbnega napadavca, morivca, kakor je čez dan pridno in zvesto čuval moje in mojih bližnjih življenje.

Če bom tod stal štiri ure do prvih vozil, me bo vzel strah ali pa se me bo usmilil nekdo tizza opla in napravil moje drobno srce še bolj drobno.

Fantazija pa ima svoje otroke rada in se jih spomni, kadar je sila huda — saj more samo ona pomagati. Ne vem, ali je bila res samo fantazija, kajti svojim očem nisem mogel verjeti, ko je iz globine po cesti prihajal sam samcat kolektiv. Mislim, da se bo ustavil, toda imel je številko dvestodvaindvajset in po tej progri ni redno vozil. Zakasneli šofer se vrača domov.

Lepa številka dve ima zame magično moč (nekoč sem nanjo zadel glavni dobitek). Le pomislite, kaj vse vem o njej. Zame je številka dve kerub v večni genufleksiji — na oltarjih je iz belega marmorja, po izložbah luksuznih pogrebnih zavodov pa je iz črnega, izbranega lesa.

„Joj, ali boš bel, ali črn...“ sem dahnil, ko sem dvignil prst. Bil je bel...

„Nič ne maraj, če nimaš fickov, joven... povej, kje si doma...“, in čez deset minut sem bil na postelji v spalnici — in dobri moji kerubi so odhiteli svojo pot pomagat razveseljevat, tolažit...

Nespečna noč raste v višek med prvo in tretjo uro dneva — najprej je v dnu vse črno, vse zamude, napake, zmote se razgalijo v še globljo temino; nikjer ni rešitve, in ko odbije ura dve, so blizu obup, strah, negotovost.

Na mojem robu mesta si sedaj delata družbo kar dva kolektiva; malo pred četrto uro prideta tiho in prizanesljivo. Prvi mora čakati dolgo; ni še uradnikov, delavcev in delavk, ker so si izračunali blaženost spanja do zadnje možne minute. Šofer čaka, vozilo tiho, pobožno žužnja — le za spoznanje se tresse, ko še ne ve, kaj se bo vse sprožilo v novi dan. Sedim ob oknu, gledam jih, kako prihajajo — kipi s pročelja gotske katedrale — in se mirno postavljajo v vrsto. Najbolj me pri zadene kolektiv s številnimi rdečimi lučmi zadaj in veselo migotajočimi zelenimi spredaj. Njihov šofer mi je zelo pri srcu, in kadar sva blizu, mi rad še in še pripoveduje, kakšno je življenje... Ni lahko, nikakor ne.

Danes zjutraj je bil res prvi. Dolgo ni odprl vrat — sedel je sam v zlato razsvetljeni kapelici — stali so in čakali — dolga vrsta romarjev iz Tannhäuserja ali menih iz Parsifala. Dolgo sem se mučil, da bi pogruntal, zakaj sveti nad listkovnico lučka vijoličaste barve. Kdor je ponudil denar za listek, je moral prejeti soj vijoličaste luči na prste, na dlan. Ko sem se lovil, kako bom danes napisal slovo preteklemu in pozdrav novemu letniku Meddobja, se mi je odprlo:

„Oh, kako si danes brez inspiracije... Vijoličasta barva je v liturgiji barva pokore, ponižnosti, trpljenja — zazrtost vase kot v ničnost. Odhajajo drug za drugim z blagoslovom — delali bodo trdo osem ur, in tja in nazaj prepotovali štiri ure ali še več. Gredo voljno, celo sveže, da bodo skozi novo srečanje Lepote, Modrosti, Umetnosti in Vednosti naših novih sil — ne, nimajo ambicij, niti najmanj, le v zlati kapelici bodo srečni, ko bodo pomislili, da velja vse trpljenje za srečo otrok, ženâ,

(Dalje na 8. strani)

resnične akterje komunistične revolucijske stvarnosti na Slovenskem. Kakor v drugem, tako se je tudi tretjem delu pisatelj držal dejstev. Tudi osebe imajo na sebi poteze resničnih ljudi, ki jih je pisatelj sam srečal v zaporu. Tudi opis samega taborišča je čisto točen. Celo začetni verzi taboriščne zaporniške pesmi so avtentični, ker jih je zapisal iz ust starke, ki je leta dolgo prebila v njem. Ljudje pod bičem so danes v domovini najbolj iskano branje, po drugi strani pa tudi skrajno tvegano, se pravi nevarno; prenekateri, ki ni bil dovolj previden, je moral za to dajati že odgovor. Za konec teh opazk in utrinkov pa bi rad izjavil še tole: V posebno čast pisatelju je gotovo tudi to, da je napisal svoje veliko delo brez sleherne strasti. Sicer pa nam je vsem, ki pisatelja od blizu poznamo, predobro znano, da mu je poleg iskanja lepote in dobrote prav sikanje resnice najgloblji poklic. Tudi Ljudje pod bičem so nam dokaz za to.

Tržaška revija MLADIKA (X, št. 8) je objavila zelo podrobno analizo Mauserjevega dela izpod peresa Martina Jevnikarja. Zaključuje pisec svoje poročilo takole: „Če pogledamo na delo v celoti vidimo, da je Mauser najbolj uspel v tretji knjigi, kjer je ustvaril vrsto oseb, ki so med seboj na ta ali oni način prepletene, psihološko poglobljene, utemeljene in življensko zesnične. Bolj so ga zanimale osebe kot razmere in okolje, ki je široko platno, pred katerim se zapletajo in razpletajo osebne drame nastopajočih oseb. Le v tretjem delu je tudi zunanji okvir resničnejši in plastičnejši. Naslov Ljudje pod bičem je simboličen in kaže, kako so junaki romana ves čas pod dvojnimi bičem: enega vihte zunanje razmere... drugi pač pa je lastna vest, ki grize junake še močnejše kot zunanje težave. Vsi skušajo ubežati udarcem teh bičev, eni pod udarci dozore v popolne ljudi, drugi se zlomijo kot Razpet. Bregar se hoče umakniti čez mejo, samo Saša ostane vedno enak, ker se je povzpел nad zunanji bič, v notranje življenje in moralno odgovornost pa ne verjame. Brez dvoma je Mauserjeva trilogija resno in zlasti v tretjem delu prepričljivo pripovedno delo, ki bo ohranilo svojo vrednost zaradi umetniških dosežkov in zaradi odkrite poštenosti, s katero je prikazal to zapleteno in sporno obdobje slovenske zgodovine. Trilogijo je avtor posvetil svojim mrtvim prijateljem s Turjaka za dvajseto obletnico.“

— Založba Mladinska knjiga je v Ljubljani izdala opero „Gorenjski slavček“ na ploščah. Izdala je kar štiri plošče z deli slovenskih skladateljev. Anton Foerster je zastopan s priljubljeno opero „Gorenjski slovček“, ki je posneta na dve plošči velikega formata. Izvajavci so člani ljubljanshke Opere pod vodstvom Rada Simonitija. V glavnih vlogah nastopajo Bogdana Stritarjeva, Vilma Bukovčeva, Ladko Korošec, Rudolf Francel, Samo Smerkolj, Sonja Hočevarjeva in drugi. „Gorenjski slavček“ je prva slovenska operna plošča, kjer je bilo delo posneto v celoti. Snemavec je bil Sergej Dolenc. Iste dni pa so začeli prodajati tudi ploščo slovenskih narodnih pesmi v izvedbi madrigalistov Slovenske filharmonije pod vodstvom dirigenta Janeza Boleta. V isti izvedbi so izšli Gallusovi madrigali in moteti. Na posebni plošči so posneti tudi Balletti in sonata J. B. Dolarja v izvedbi slovenskega komornega orkestra, ki ga dirigira Marko Munih.

DARUJTE ZA GLASI!

Premagati

Preradi govorimo o preganjanju, ali vsaj o ruvanju zmot in zla. V vzgojnih spisih se večkrat bere, da je treba zlo, in že njegove korenine, izrjavati iz src, namreč otroških.

Govori se, kakor da bi zmeta in zlo bili kaki bitji, kaki stvari s svojim lastnim bivanjem, ki bi ju zato bilo mogoče ubiti in uničiti, to je, jima odvzeti bivanje. Že stari misleci pa so zelo globoko spoznali, da zmeta in zlo nista bitji, temveč nasprotno: ne-bitji; kot taki sta nekaj pritičnega na drugih bitjih, namreč nekaj njihov defekt, nekaka pomanjkljivost, privacija. Privacije ali pomanjkljivosti pa ni mogoče uničiti, tudi ne izrjavati ali iztrgati, sploh ne odstraniti. Pomanjkljivosti je mogoče le premagati s tem, da dopolnimo bitje, ki privacijo trpi. Gre pa za pravilno umevanje tega izraza: premagati.

Zlo je privacija, pomanjkljivost bitja. Je kakor, recimo, luknja na rokavu. Rokav je bitje, ali del bitja, suknje, vsekakor nekaj, kar je. Luknja pa ni nekaj, kar bi bilo, marveč nekaj, kar ni. Je pomanjkljivost rokava, je manjkanje dela rokava; tam bi moral biti tisti del rokava, pa ga ni. Zato je rokav strgan, ima ali trpi luknjo.

Te luknje ne moremo uničiti, namreč izrezati ali kakorkoli od-stran-iti. Če režemo ali trgamo, režemo ali trgamo rokav, ki je bitje, njegovo pomankljivost pa s tem povečujemo, luknja bo še večja. Če isto operacijo nadaljujemo, bomo končno strgali ves rokav, bomo nje-ga u-nič-ili; ne bo ga več in tedaj seveda tudi luknje ne bo več. In vendar ni bila luknja, ki smo jo uničili; uničili smo rokav, luknja pa je zrasla, do take izmere, da je prenehala, ne prenehala biti, ker nikoli ni bila, temveč le preneha, ker je prenehal biti rokav.

Ta primer kaže, da je zlo vdor nič v neko stvar, ki je bitje. Če se to zlo povečuje, se povečuje nič, dokler ne dospe do „polnega“ nič, ko bitje povsem izgine; nič je prevladal, a kot nič; od znotraj je razjedel bitje in ga u-nič-il.

Kakor je luknja pomanjkljivost rokava, je zmeta pomanjkljivost spoznanja, vdor nič v spoznano resnico; zlo pa je pomanjkljivost dobrega, vdor nič v ostvarjeno dobro. Kakor luknje na rokavu tudi zmote ali zla ne moremo izrjavati ali iztrgati ter tako uničiti. Če bomo skušali tako uničevati, se bo le nič povečal, s tem pa se bo zmanjševalo spoznanje, okrnjevala dobrot. Skrajni dosežek prizadevanja pa bo le „poln“ nič.

Kaj tedaj moremo storiti, ko smo pred zmoto ali zlom? Premagati ju moramo. Gre le za pomen besede. Da se nam bolj izjasni, se vrnimo k luknji na rokavu! Kako jo moremo „premagati“? S tem, da jo zamašimo, da del rokava, ki manjka, zopet upostavimo, do-poln-imo. Eden izmed načinov te dopolnitve je, da mu prišijemo krpo. S tem smo luknjo pokrili, ne pa „premagali“; krpa luknjo prekrije, ne pa popravi. Druga možnost je, da luknjo „zamašimo“, kakor se to dela pri nogavicah. to je, tiste nitke, ki so se pretrgale in morda iztrgale, zopet vstavimo, utkemo, manjkajoče tkivo nadomestimo, tkanino do-poln-imo, za-cel-imo. Če bi rokav in nogavica bili

živi bitji, bi obstajala še tretja možnost premagati luknjo: življenska sila bitja bi sama raztegnila potrgane niti, da bi se končki zopet dosegli, se sprijeli in zarasli. Tkanina bi se dopolnila ali zacelila iz sebe, iz svoje lastne življenjske sile. Luknja bi bila s tem iz bitja „premagana“, ne da bi ona bitje uničila.

Kaj se tedaj pravi zlo „premagati“? Ne poraziti, temveč prerasti, to je iz bitja znova do-poln-iti, za-cel-iti, zopet napraviti polno in celo.

Tako je treba „premagovati“ zmoto ali zlo. Ne ga ubijati ali uničevati, ker nič ni mogoče ubiti ali uničiti; uničimo lahko le bitje, še tisti del bitja, ki je ostal, ki ga pomanjkljivost še ni razjedla, uničila. Zmoto in zlo moremo premagati samo tako, da do-poln-imo spoznanje, da za-cel-imo dobro, ki sta z zmoto ali zlom okrnjena, ranjena.

Resnica in dobro sta na svoj način živi bitji. V sebi imata silo, ki jima omogoča, ju celo žene, da rasteta, iščeta lastno popolnost, svojo celost. Pomagati jima pri tem, da postaneta čim bolj in nazadnje povsem polna in cela, da tako prerasteta vsako zmoto in vse zlo, se pravi premagati zmoto in premagati zlo.

Ali: zmoto premagujemo s tem, da še bolj iščemo in oznanjamo resnice; zlo pa premagujemo tako, da naredimo čim več dobrega.

Kontekst

1. V Združenih državah je izšla v angleškem prevodu knjiga, ki jo je o M. de Unamunu napisal španski filozof Julián Marías. Za to priložnost je avtor napisal članek, ki je morda vključen v ameriško izdajo njegove knjige, objavil pa ga je v španščini tudi v buenosaireskem dnevniku La Nación.

Piše med drugim Marías: „...napisane besede so samo tiste, ki so potrebne; ostanek tega, kar hočem povedati, zamolčim, ker je že znano; bravec to že ve, ker pripada isti družbi kot pisec; toda ko se knjiga prevede v drug jezik, ko govori ljudem, ki ne delijo z njim toliko „družinskih tajnosti“, ne more računati s tisto miselno zvezo ali kontekstom in njegovo besedilo ostane prepuščeno samo sebi. Vendar to ni najhujše. Tuji bravec postavi besedilo v lasten kontekst; se pravi, sprejme in in umeva s predpostavk, s katerimi pisec ni računal, ko je pisal. Tako pride, da pravi več ali manj, kot je prvotno napisal... (La Nación 24-4-1966).

Dejstvo, ki ga Marías ugotavlja in o katerem se še nadalje razpisuje, je samo po sebi zanimivo in vredno razmišljanja. Mogli bi ugotoviti celo, da neki spis ne pove istega, temveč lahko več ali manj tudi ljudem, ki govorijo isti jezik, pa se kulturno razlikujejo. Prav tako rodovom istega naroda, ki so zrasli že iz različnih okoliščin.

Za nas bi bilo vredno raziskave vprašanje, ali se morda tudi skupine Slovencev, ki smo raztresene pe vsem svetu, marsikdaj ne razumemo zgolj ali pa tudi zaradi tega, ker že živimo vsaka drugačno kulturno življenje, ker govorimo in poslušamo ali beremo že vska iz drugačnega kulturnega konteksta.

Tako nerazumevanje se, na žalost,

zlasti hudo občuti v medsebojnih kritikah. Nedovoljeno ali nezakonito poenostavljanje je pripisovati različno gledanje na dejstva in dogodke le različnosti ideologij, posebno še kadar se te umeva-jo le v slabem pomenu ter iščejo samo pri drugih.

2. Kadar sodimo izjave ali pisanje kogar koli, opravljamo, ali naj bi opravili, važno kulturno delo, pri čemer bi se vselej morali ravnati po etiki in po tehnikah kulturnega dala.

Če se še enkrat ozremo na eskimskega kiparja iz prejšnje glose (Glas SKA XIII/19), vidimo, da je bil kulturni delavec, katerega delo je imelo tri korenine: naročilo, tvarino in lastno sposobnost. Eskim je najprej prislunil tvarini, da je odkril njene možnosti; nato je izmeril lastno zmogljivost, da se ni lotil nemogoče naloge; kar je najlaže in najbolj upravičeno prezrl, je bilo naročilo, zunanji vpliv na njegovo delo.

Ko sodimo neko delo, recimo spis, bomo najmanj grešili, če bomo ravnali po zgledu eskimskega kiparja. Najprej prav prislunimo tvarini, ki jo imamo v rokah: dobro, vestno in brez barvanih očal berimo, kar je bilo napisano; za čim boljše umevanje se potrudimo, da čim pravilneje dojamemo tudi kontekst, iz katerega je bilo spočeto; ne vnašajmo v delo ničesar, česar v njem ni, ne lovimo medveda, kjer govori o kitu! Potem se resno in povsem odkrito vprašajmo; ali smo sposobni delo presoditi, ga moremo razumeti, poznamo tvarino, umemo jezik, nam je dostopen kontekst, smo dojeli sporočilo?

Kar moremo in često moramo opustiti, je izvršitev naročila, opravičilo lastnega zavračanja, odklanjanja, nasprotovanja, ali pa morda posredno opravičevanje svojega stališča, ki ga naravnost nočemo, si ne upamo ali ne znamo razodeti in utemeljiti. Bodimo le pošteni, objektivni kulturni delavci, ki bomo hoteli in znali prisluniti tvarini, premeriti lastne sile ter ugotoviti dejstva in jih pošteno presoditi!

“REČNIK NA MAKEDONSKIOT JAZIK”

Institut za makedonski jezik „Krstev Misirikov“ v Skoplju izdaja „Rečnik za makedonskiot jezik“ in mu je urednik Blaže Koneski. V letu 1966 je napredoval do III. zvezka (črke R do Š) in bo v kratkem v celoti na razpolago slavističnim znanostim. Tako so Slovence prehiteli tudi Makedonci in glede slovarja knjižnega jezika delimo usodo Lužiških Srbov... Od komunistične revolucije so si obetali posebno nekateri slavisti velik razmah slovenistike. Toda enainvajset let po ugrabitvi oblasti novi razred, ki mu pripada tudi sedanji predsednik Akademije znanosti in umetnosti Josip Vidmar, nima kreditov za znanstveno najbolj nujne slovenske edicije.

— Ambasador Francije v Belgradu Pierre Francfort je 17. oktobra v Belgradu podpisal dogovor o ustanovitvi kulturnega centra v Ljubljani. Doslje sta obstajala v Jugoslaviji dva taka centra, v Belgradu in Zagrebu. Na večje upoštevanje Slovencev v Parizu zadnje čase bi kazala tudi obnove slovenskih oddaj v pariškem radiju, ki so bile ukinjene na zahtevo belgrajskih vladnih krogov in so sedaj „jugoslovanske“ oddaje v Parizu pod vplivom titofilskih elementov.

Slovensko politično zgodovinsko, tudi če pojem raztegemo preko zgodovinske znanosti, ni veliko. Vendar bi sociološki pretrpes te zvrsti slovenske literature odkril veliko ugotovitev za spoznanje slovenske politične psihologije. Potrdil bi, da smo Slovenci še zmeraj zelo na začetku poti, ki vodi do politično zrelega naroda.

Družbam s staro politično tradicijo so objave o njihovi preteklosti važne predvsem po njihovi znanstveni (kar je širje kot znanosti) dimenziji. Iz svoje zgodovinske izkušnje vedo, da samo objektivno pisana zgodovina more biti res in prid narodu koristni politiki. Jasno jim je tudi da je poznananje preteklosti samo eden elementov v političnem odločanju. Zategadelj si ob izidih politično-zgodovinskih spisov zastavljajo predvsem vprašanje o njih resničnosti in jim je vprašanje o neposrednih političnih vpletih in nasledkih takih spisov drugotnega reda. Politizacija politično-zgodovinskih publikacij velja za slabo politiko. „Politika“, ki bi v priobčevanju in kritiki merila v prvi vrsti na sničavost beročega občinstva, velja za karikaturo politike.

Gotovo je Kulturna akcija predavanje o polkovnika Vauhniku „Nevidni fronti“ sprejela na seznam svojih kulturnih večerov zato, ker je hotela pospeševati kritično branje politično-zgodovinske literature, kar je nujna terjatev resnične narodne kulturnosti. Več oči več vidi, več prič več ve in pove. Prva naloga zgodovinskega raziskovalca, pa tudi kritika — in končno celo razsodnega bravca — zgodovinskih del je, priti v posest kolikor mogoče veliko pričevanj. Šele ob njih je potem mogoče nadaljni kritičen razbor.

Vahnikova knjiga je v zdamski javnosti vzbudila vprašanje, kako so naši vojaški in privojaški krogi obveščevali odločilne stronike v tujini o dogajanju v domovini.

Star prijatelj v ZDA, ki je bil v pogostem stiku z rajnim dr. Kuharjem, ko se je pri njem zadnja leta pred smrtjo zanimal za zgodovinski material o delu zdamskih politikov med drugo svetovno vojno, mi je poslal nekaj takih podatkov, ki sem jih uporabil že leta 1964, ko sem v Rimu govoril ob petletnici smrti škofa Gregorija Rožmana. Dva izmed podatkov sta ob Vauhnikovi knjigi dobila novo aktualnost.

Polkovnik Vauhnik je prišel v Švico 24. junija 1944 (Nevidna fronta, str. 396). Dne 4. avgusta je češko-slovaški poslanik pri jugoslovanski vladi v eksilu, dr. Lipa, povedal slovenskim zastopnikom v Londonu, da je prišla brzobjavka od Miselja v Švici, ki sporoča naslednje: „Vauhnik je v Švici in javlja, da je sporazum s Titom napravil največjo zmedo. Solidne struje so potisnjene v stran. Nihče ne ve, kdo je izdajavec. Slovenska ljudska stranka v Sloveniji je vzdrževala red in preprečila mnogo pokolov. V domobranstvu je 90 aktivnih oficirjev, 300 rezervnih oficirjev, 600 podoficirjev in 18.000 najboljših mož.“

Za objektivno vrednotenje Vauhnikovega sporočila je koristna primerjava s poročilom majorja Novaka. Dne 24. maja 1944 so slovenski politiki v Londonu ugotavljali, kako težak je slovenski položaj. Najprej, ker „od doma ni opore. Domobranci. Vaške straže. Rupnik. Spor z Novakom, itd.“ „Potem, ker je Šubašič prišel pod vpliv Adamiča in Savice Kosanoviča, ki sta trdila, da se je SLS identificirala s kolaboracionisti proti partizanom“ Purič in Gavrilović pa skušata omajati naš položaj pri kralju, ki je bil dober. Izrabila sta poročilo Novaka, ki ga je poslal iz Rima. To poročilo je ena sama obtožba SLS. SLS je samo na zunaj za kralja, na tihem dela proti. SLS kolaborira z Vaško stražo. Draži SLS ni dala fantov v Novakove edinice. SLS je kriva, da je ob zlomu Italije omogočila zmago partizanov. Kakih deset strani obtožb zoper SLS. In to se širi in izgleda, da je tudi na kralja vplivalo. Tako nas v tem kritičnem trenutku tolečejo Hrvatje in Novak.“

Vahnikovo poročilo gotovo ni bilo sovražno do domobrancev. Vse pa kaže, da so imele več vpliva sodbe, ki jih je pošiljal Ante Antič, kakor jih je navajal dr. Srečko Baraga. V vsem tem je veliko Vauhnikove in slovenske tragike.

Bleščec generalštabni oficir, profesor vojaških ved je podrejen cariniku, kulturno manj vrednemu tuju. Ta in ne sin dežele je načelnik mreže, ki ima središče na slovenskem ozemlju. Tako o slovenskih zadevah z večjo službeno težo usodno odloča prišlek in ne domačin. Tudi v globini tega primera je nerešen problem lastnih državno-pravnih struktur slovenske eksistence.

France Dolinar

TEŽAVE S KNJIŽEVNIKI V PRAGI

Praška komunistična vlada ima velike težave z revijami. Konec 1965 sta bila zatrta dva kulturna časopisa „Tvar“ in „Knjižni kultura“. Ustanovljeni so bili novi časopisi, toda tednik „Literarni noviny“ je v komaj šestih mesecih moral že kar trikrat menjati urednike, vendar se vsebina nikoli ni bolj približala uradni liniji. Vse kaže, da se je partija odločila narediti „red“. V eni izmed zadnjih števil partijske revije „Život strany“ je izšel hud napad na tisk in časnikarje, ki so obtoženi „neodgovornega in površnega zadržanja“, zlasti dajejo v debato probleme, „ki za njihovo rešitev pogoji še niso zreli“, „ker jim je privlačnost pisanja fetiš“, itd. Članek v sklepu poziva na boj „zoper liberalne in socialistične utvare“. Konec oktobra je praški „parlament“ izglasoval „zakon o periodičnem tisku in drugih sredstvih masovne informacije. Po novem zakonu bo vodstvo tiska po 1. januarju 1967 osredotočeno v dveh vladnih uradih: v ministrstvu za pouk in kulturo, ki ima na skrbi splošno nadzorstvo in pa razdeljevanje materialnih virov med razne založbe in pa na novoustanovljeno „osrednjo upravo za publikacije“, ki ima nalogo preprečevati objavljane novice, ki so pod „državno tajnostjo“. (Podobna ustanova je sovjetski Gladit). Novi zakon med drugim predvideva dolžnost urednikov, popraviti škodo, ki so jo povzročili osebam ali kolektivom. Eno poglavje zakona obravnava „zlorabe svobode, govora in tiska“. Časniki in časopisi so izrečno dolžni „zagovarjati socialno koristne predloge in pobude“. Izmjenjava informacij z zamejstvom ne sme sramotiti značaja češkoslovaških državljanov ali spravljati v nevarnost pravice češkoslovaških državljanov in njih socialistični način življenja“.

V oktobrski številki slovaške revije „Plamen“ je izšel drugi del povesti „Okus oblasti“ (Pocit moči). Ladislav Mnačko je leta 1963 s slavno „Zakasnelo

Londonška katoliška tedenska revija „The Tablet“ (29. okt. 1966) objavlja pod naslovom „Nič več delnih sporazumov“ komentar o dogovorih med Vatikanom in komunističnimi državami. Uvodoma pravi, da se je po dosedanjih izkušnjah sveta stolica mogla prepričati, kako se izvajajo taki delni sporazumi, posebej še po protokolu, ki je bil v septembru 1964 podpisan med Vatikanom in Madžarsko: posledice so bile takšne, da sedaj sv. stolica nikakor ne želi več podpisati podobnega sporazuma s Češkoslovaško, ampak se bo trudila samo za dogovore, ki se raztezajo na vse med pogajanci sprožene zadeve. Po dosedanjih pojasnjenjih sta Vatikan in ČSR razjasnili vprašanje imenovanja škofov, o vseh drugih zadevah pa češkoslovaška vlada ne kaže nobenega razpoloženja za sporazum. Med temi je najbolj važno vprašanje vzgoje duhovnikov (danes sta v vsej republiki samo dve bogoslovji in sicer v Litomeržicah in Bratislavi); dalje želi Cerkev več svobode za verski tisk (izdajanje verskih knjig in časopisov). Zelo naporni so razgovori, da bi vlada preklicala zakon iz leta 1949, ki dovoljuje vladi odtegniti duhovnikom pravico učiti verski pouk ali opravljati verske posle, poleg tega pa je uvedel državno nadzorstvo nad upravo Cerkev. Zato je le malo verjetnosti, da bi v bližnji bodočnosti moglo priti do dogovora med Vatikanom in Prago. Vendar je praška vlada nekaterim duhovnikom vrnila pravice za izpolnjevanje verskih dolžnosti, vendar ne na farah, iz katerih so bili izgnani. Vrnili so se večinoma na fare, ki so že nekaj let brez duhovnika. Najbolj boli Cerkev naglo padanje števila duhovnikov; starost pobira mnogo več kot pa moreta nuditi novih moči obe dovoljeni bogoslovni fakulteti. Povprečno znaša število novomašnikov za celo državo letno štirideset. Po letu 1945 je do leta 1948 (ko je s pučem partija prevzela vodstvo države) znašalo število bogoslovcev v vseh bogoslovjih po državi povprečno 1.500 na leto, sedaj pa imajo v obeh bogoslovjih samo 77 kandidatov. Fakulteta v Bratislavi je lansko leto smela sprejeti šest več kot v preteklosti. Za prvi letnik se je javilo štirideset kandidatov, a je državna komunistična verska komisija dovolila vstop samo šestindvajsetim.

— Ciril-metodijsko društvo slovenskih katoliških duhovnikov SR Slovenije je imelo letos poletni tečaj. Velika večina navzočih je hotela skleniti in objaviti protest zoper novo izdajo knjige Štefanije Podbevškove „Sv. Urh“, pa tudi protestirati proti pisanju Josipa Vidmarja ob tej knjigi. (O tem je poročal že Glas, XIII. števil. 14). Toda vodja tečaja doktor Stanko Canjkar je protest preprečil, ko je navzočim zagotovil, da bo že sam in sicer z dvema člankoma vse opravil... Seveda je s tem storil partiji veliko uslugo.

— „Borba“ je 22. oktobra prinesla vest, da je tristo delavcev livarne v Mladencu stavkalo in so nekateri izmed njih razbili stroje, protestirajoč zoper desetodstotno znižanje plač. Razlog: niso uresničili norme. Toda uradniki so za isti čas ohranili iste prejeme. V srbskem komunističnem časopisu „Sloboda“ neki „Agrarec“ (10.VIII. 1966) piše, da imajo Slovenci svojo kolonijo na Balkanu, ker „jeftino nabavljajo poljoprivredne proizvode i skupo prodaju svoju industrijsku robu“.

ZALOŽBA SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Za praznike — najlepša in najtrajnejša darila

ZA MLADINO:

Mirko Kunčič: GORJANČEV PAVLEK
Puškin - Debeljak: PRAVLJICE (I. in II.)

DELA NAŠIH KLASIKOV:

Pregelj: MOJ SVET IN MOJ ČAS
Velikonja: LJUDJE
Majcen: POVESTICE

DELA NAŠEGA ČASA:

Karel Mauser: LJUDJE POD BIČEM (I., II. in III. del, le vezani)
Zorko Simčič: ČLOVEK NA OBEH STRANEH STENE
Stanko Kociper: NA BOŽJI DLANI
Marko Kremžar: SIVI DNEVI
Ruda Jurčec: LJUBLJANSKI TRIPTIH (broš.)
DNEVI SMRTNIKOV (izbor; zbral Alojzij Geržinič)
Ivan Hribovšek: PESEM NAJ ZAPOJEM
PLOŠČA KVARTETA FINK

NUDIMO TUDI:

Ruda Jurčec: SKOZI LUČI IN SENCE (I.)
Darina: HEPICA in
Ploščo SEM DEKLICA MLADA, VESELA

Naročajte na naslov Založba Slovenske kulturne akcije, Ramón L. Falcón 4158,
Buenos Aires, ali pa se obrnite na naše poverjenike in na našo pisarno

VSEM SODELAVCEM, PODPORNİKOM, NAROČNIKOM, PRIJATELJEM IN BRAVCEM ŽELIMO:

**BLAGOSLOVLJENE PRAZNIKE IN MIR TER SREČO
V NOVEM LETU 1967.**

Slovenska Kulturna Akcija

reportažo“ o dogodkih, ki se o njih o času dogajanja ni smelo pisati, sprožil odjugo v češkoslovaški republiki, sedaj pa je storil korak naprej in v najnovejšem spisu prikazuje počasno človeško razpadanje pomembnega političnega prvaka komunistične dežele, ki se je povzpел do najvišjih mest v državni službi. Ta „velika osebnost“ umre in nek fotoreporter, njegov prijatelj iz mladih let, ob retrospektivnem pregledovanju fotografskega arhiva („galerijo ništre, razstava topounnosti, sejem strahopetnosti“) premišljuje o vzrokih globoke spremembe ki jo je oblast povzročila v nekdanjem nesebičnem, pogumnem, ženi in družini vdanem idealistu. Hkrati fotoreporter, ki je v novem režimu postal modni fotograf veličin („stvarnik javnih legend o izmišljeni veličini majhnih, o važnosti nepomembnih, o lepoti grdih“) opisuje dekadenco novega razreda v celoti. Obtožuje partijske funkcionarje izprijenosti, cinizma, slavoohlepnosti, neznanja, licemerstva, popolne ločenosti od terjatev ljudstva. „Vsi so postali slabega zdravja in trebušasti. Ves svoj čas zapravijo na sestankih, kjer se ugovarja, da se ni izvršilo tisto, kar se je sklenilo na prejšnji seji in se glasujejo novi sklepi, ki nikdar ne bodo uresničeni. Ljudje, ki nimajo časa za nič, polni samo tisoč smešnih problemov, ki jih ovirajo, da bi se posvetili resnim problemom.“ „Vse se debeli čez mero, njihova lica so se zaokrožila, ko je tudi revolucija postala okrogla.“ Ko pripoveduje preteklost, Mnacko vzstavlja opise partizanščine in kmečkih uporov v obrambo duhovnikov in lastne grude. Ko omenja skupino tridesetih sovjetskih partizanov, ki se pod vodstvom nekega violinskega virtuozu (aluzija na muzikologa Zdenka Nejedlyja), preganjanjo po deželi sem in tja ropajoč in pobijajoč „za par čevljev“, dodaja: „Če bi jih Nemci likvidirali, bi se ljudem oddahnilo, toda Nemci niso imeli interesa, da bi to storili.“

(Dalje s 5. strani)

KOLEKTIV

Prihajali so v vrsto in potem odhajali tja do osmih, in zvečer se bodo utrujeni vračali — nekateri bodo potovali obešeni kot grozd na vrata — zrel sad zlatega zvenenja vere, upanja in ljubezni iz dna srca.

Kolektivi so odhajali drug za drugim, sledil sem jim poln strahu:

Ali bom zvest? Ali bom zmogel? Ne-popisan list je klical — in med zbiranjem črk besed misli sem že bil v kapelici, ki ni nikdar prazna.

Ni nas mnogo, a tudi ne malo, ko tiho in vdano družno romamo proti svetišču svetega Grala.

— V štirinajstdnevem nadaljevanju, ki sta z njim švicarska časnikarja Pierre in Renée Gosset sklenila svojo reportažo o Jugoslaviji 1. septembra v „Journal de Geneve“, komentirata znano Nehrujevo duhovitost ob obisku Belgrada v Jugoslaviji: „Ta dežela ima sedem mej, šest republik, pet narodnosti, štiri jezike, tri vere, dva alfabeta, toda eno samo strast: neodvisnost.“ Švicarja pripominjata: „Pozabil je dodati, da je ta strast lastna sleherni izmed šestih republik: srbski, hrvaški, slovenski, bosanski, črnogorski in makedonski.“ Če bi rekla mesto republike narodi, bi pogodila resničnost. Seveda ni mogoče govoriti o bosanskem narodu, težko pa o črnogorskem.

— Mihajlo Mihajlov je 5. novembra iz Novega Sada, kjer se je tedaj nahajal, telefoniral tujim časnikarjem v Belgrad, da je Vrhovno sodišče Hrvatske zavrglo njegov priziv. Tisti dan zjutraj je bil klican na policijo v Novem Sadu, ki mu je sporočila odlok najvišjega hrvatskega sodišča in ukaz, da se mora v osmih dneh javiti oblastvu zaradi nastopa kazni. Ker je bilo tako ravnanje nenavadno, kajti navadno sporoči svoj odlok najvišje sodišče samo, je Mihajlov vprašal svojega odvetnika dr. Iva Glovackega, ki biva v Zagrebu, po telefonu, ali je morda on prejel kakšno naročilo vrhovnega sodišča, pa je dobil zanikalni odgovor. Mihajlov ima namen, obrniti se na najvišje jugoslovansko sodišče kot na najvišje jugoslovansko sodišče kot najvišjo instanco. Vendar bo moral v zapor, čeprav bi vložil nov priziv.

O POZORILU

Iz Združenih držav smo prejeli po mednarodnem poštnem nakazilu dolarško nakazilo spet na ime Slovenska kulturna akcija. Seveda ga nismo mogli vnovečiti. Zato nujno in ponovno prosimo, da naj bodo vsa nakazila in čeki izključno le na ime: Rodolfo Jurcec, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina. Naročnike in prijatelje prosimo, da nam oprostite, a mimo tukajšnjih predpisov ne moremo!

CORREO ARGENTINO SUC. 6	TARIFA REDUCIDA
	CONCESION 6228 R. P. I. 847847